

באבד דשעים דנה

מ'סודו של הרב פרופ' דוד הנשקה

The Ethics of Rejoicing Over the Death of Our Enemies

אבינו מלכנו נקם לעינינו נקמת דם עבדיך השפוד

(1) בראשית יד, יג-כ

(יג) ויבא הפליט ויגד לאברם העברי והוא שכך באלני ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי ברית אברם: (יד) וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילדי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות וירדף עד דין: (טו) ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויגם וירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק: (טז) וישב את כל הרכש וגם את לוט אחיו ורכשו השיב וגם את הנשים ואת העמ: (יז) ויצא מלך סדם לקראתו אחי שובו מהבות את צדלעמר ואת המלכים אשר אתו אל עמק שוה הוא עמק המלך: (יח) ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון: (יט) ויברכוהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ: (כ) וברוך אל עליון אשר מגן צדיך בידך ויתגדלו מעשר מכל:

(2) בראשית טו, א

אחרו הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד:

(3) ספורנו בראשית ט"ו: א

אל תירא אברם - אל תירא שינקמו הארבעה מלכים ממך. שכך - לא די שלא התמעטו זכויותך בשביל מה שהצלתך, אבל עם זה יש שכר לפעולתך זאת שגמלת חסד לאחייך וזולתו, להציל גזולים מיד עושיקים. הרבה - בעולם הזה. מאד - לחיי עולם, כאמרם: דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא, מהם גמילות חסדים.

(4) תהלים לד, יג-טו

(יג) מי־האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב:
(יד) נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה:
(טו) סוד מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו:

(5) ברכות יז ע"א

מרגלא בפומיה דאביי: לעולם יהא אדם ערום ביראה, מענה רך משיב חמה ומרבה שלום עם אחיו ועם קרוביו ועם כל אדם, ואפילו עם נכרי בשוק, כדי שיהא אהוב למעלה ונחמד למטה, ויהא מקובל על הבריות. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק.

(6) בראשית לב, ח

ויירא יעקב מאד ויצר לו ויחץ את העם אשר אתו ואת הציאן ואת הפקר והגמלים לשני מחנות:

(7) רש"י שם

ויירא, ויצר - וירא - שמא יהרג, ויצר לו - אם יהרוג את אחרים.

(8) תהלים קכז, ג-ה

(ג) הנה נחלת ה' בנים שְׁכָר פְּרֵי הַבֶּטֶן:

(ד) כְּחֵצִים בִּיד־גְבוּר פֶּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים:

(ה) אֲשֶׁר־יִגְבֵר אֲשֶׁר מָלֵא אֶת־אֲשֵׁפָתוֹ מֵהֶם לֹא־יִבְשׁוּ כִּי־דִבְרוּ אֶת־אוֹיְבָיִם בַּשָּׁעַר:

(9) קידושין ל ע"ב

מאי את אויבים בשער? אמר רבי חייא בר אבא: אפילו האב ובנו, הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה...

(10) משלי כד, ז-יח

(יז) בַּנְּפֹל אוֹיְבֶיךָ אוֹיְבֶיךָ אֶל־תִּשְׁמַח וּבְכַשְׁלוֹ אֶל־יִגַּל לְבָבְךָ: (יח) פְּוִדְיָהּ ה' וְרַע בְּעֵינָיו וְהִשִּׁיב מַעְלֵיו אָפוֹ:

(11) משלי יא:

בְּטוֹב צְדִיקִים תַּעֲלֶיךָ קָרִיָּה וּבְאָבֵד רְשָׁעִים רָנָה:

(12) שמות יד, כ

וַיָּבֹא בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֲנָן וַהַחֲשֵׁךְ וַיֹּאדָר אֶת־הַלַּיְלָה וְלֹא־קָרַב זֶה אֶל־זֶה כָּל־הַלַּיְלָה:

(13) מגילה י ע"ב

רבי יהושע בן לוי פתח לה פיתחא להאי פרשתא מהכא והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם כן ישיש להרע אתכם. ומי חדי הקדוש ברוך הוא במפלתן של רשעים והא כתיב בצאת לפני החלוצין ואומרים הודו לה' כי לעולם חסדו ואמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים. ואמר רבי יוחנן מאי דכתיב ולא קרב זה אל זה כל הלילה בקשו מלאכי השרת לומר שירה אמר הקדוש ברוך הוא מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה. אמר רבי אלעזר הוא אינו שש אבל אחרים משיש ודיקא נמי דכתיב כן ישיש ולא כתיב ישיש שמע מינה.

(14) מגילה טז ע"א

בתר דשקלינהו למזייה לבשינהו למאניה אמר ליה סק ורכב אמר ליה לא יכלנא דכחישא חילאי מימי תעניתא גחין וסליק כי סליק בעט ביה אמר ליה לא כתיב לנו בנפלא אויבך אל תשמח אמר ליה הגי מילי בישראל אבל בדידכו כתיב ואתה על במותימו תדרוך.

(15) שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כג סימן ז

א"ר יוחנן בקשו המלאכים לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא באותו הלילה שעברו ישראל את הים ולא הניחן הקדוש ברוך הוא א"ל לגינותי נתונין בצרה ואתם אומרים לפני שירה, הה"ד ולא קרב זה אל זה כל הלילה, כמה דתימא וקרא זה אל זה ואמר, וכיון שיצאו ישראל מן הים באו המלאכים להקדים שירה לפני הקדוש ב"ה א"ל הקדוש ברוך הוא יקדמו בני תחלה הה"ד או ישיר משה

(16) מדרש תנחומא (בובר) פרשת בשלח סימן יג

ד"א אז ישיר, בשעה שהיו ישראל חונים על הים באו מלאכי השרת לקלס להקב"ה, ולא הניחן הקדוש ברוך הוא, שנאמר ולא קרב זה אל זה וגו', ואומר וקרא זה אל זה, למי היו דומין, למלך שנשבה בנו, לבש נקמה באויביו והלך להביא אותו. ובאו הבריות לומר לו אימנון, אמר להן לכשאני פודה את בני אתם מקלסין אותי, כך ישראל היו נתונים בצרה בים, באו מלאכי השרת לקלס להקב"ה נזף בהם, אמר להם הקדוש ברוך הוא בני נתונים בצרה, ואתם מקלסין לפני, כיון שעלו מן הים בקשו ישראל ומלאכי השרת לומר שירה, אמר ר' אבין הלוי למה הדבר דומה, למלך שירד למלחמה ונצח, ובאו בנו ועבדו ועטרה בידם ליתן בראשו של מלך, באו למלך ואמרו לו בנך ועבדך עומדים ועטרה בידם, מי יכנס תחילה, אמר להם שוטים שבעולם, עבדי קודם לבני, יכנס בני תחילה, כך כיון שעלו ישראל מן הים, באו ישראל ומלאכי השרת לומר שירה, אמר הקדוש ברוך הוא למלאכי השרת הניחו לישראל תחילה

(17) פסחים קיז ע"א

תנו רבנן: הלל זה, מי אמרו?

- רבי אלעזר אומר: משה וישראל אמרוהו בשעה שעמדו על הים. ...
- רבי אלעזר המודעי אומר: דבורה וברק אמרוהו בשעה שעמד עליהם סיסרא. ...
- רבי אלעזר בן עזריה אומר: חזקיה וסייעתו אמרוהו בשעה שעמד עליהם סנחריב. ...
- רבי עקיבא אומר: חנניה מישאל ועזריה אמרוהו, בשעה שעמד עליהם נבוכדנצר הרשע. ...
- רבי יוסי הגלילי אומר: מרדכי ואסתר אמרוהו בשעה שעמד עליהם המן הרשע.
- וחכמים אומרים: נביאים שביניהן תיקנו להם לישראל, שיהו אומרים אותו על כל פרק ופרק, ועל כל צרה וצרה שלא תבא עליהם לישראל. **ולכשנגאלין, אומרים אותו על גאולתן.**

(18) פרקי דרבי אליעזר (היגר) - "חורב" פרק מא

וראו העליונים בצרתן של ישראל כל אותה הלילה ולא נתנו שבח והודאה לאלהיהם, שנ' ולא קרב זה אל זה כל הלילה

(19) רד"ל שם, הע' כ

מפני שכתוב כל הלילה, וטביעת המצרים לא הייתה עד אשמורת הבוקר, לכך דריש ליה על צרת ישראל.

(20) מדרש שלושה וארבעה (בתי מדרשות, ב, עמ' סב)

ארבעה דברים נקראו מעשה ידיו של הקב"ה... שמים וישראל ומקדש והלוחות.

(21) מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויהי פרשה ה

מיד אמר המקום למשה ידידי טובע [ג: ידידי טובעים] בים והים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומרבה בתפלה

(22) סדר עולם רבה (ליינר) פרק ה

אור שביעי ירדו לים, שנאמר ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה, לשחרית עלו ישראל מן הים ונשקעו מצריים ובאותה שעה אמרו ישראל שירה

(23) שמות רבה (וילנא) פרשת בשלח פרשה כא

...אלא מכאן אתה למד שלא נקרע להם הים עד שבאו לתוכו עד חוטמן ואחר כך נעשה להם יבשה

(24) מדרש תהלים (בובר) מזמור קיד

אלא בתוך הים ירדו, והיו יורדים עד שהגיעו לאפסיים, שנאמר הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש

(25) אליהו רבה (איש שלום) פרשה יח

הרי הוא אומר, בנפול אויבך על תשמח [וגו']. ולהלן הוא אומר, באבוד רשעים רנה, כיצד יתקיימו שני כתובים הללו, בתלמיד חכם שנצחך בהלכה היום, ובא לידו דבר למחר, אל תשמח לו, פן יראה ה' ורע בעיניו. אם ראית אחד מישראל שרוצה ברעתו של חבירו, זהו רשע גמור...

(26) ספרי לבמדבר, פסקה קיז

יש שמחה לפני המקום כשיאבדו מכעיסיו מן העולם וכה"א בטוב צדיקים תעלוץ קדיה ובאבוד רשעים רנה ואומר שני רשעים שברת ואומר לה' הישועה על עמך ברכתך סלה ואומר ה' מלך עולם ועד אבדו גוים מארצו ואומר יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה